

הפוטוריסטים

היה זה ערב חמים ומופז, היאה לחודש אוקטובר, ואני התבוננתי (בצער) כיצד המון חזרזירים שחורים מסתלקים מגינתי, כאשר הדוור מסר לידי, בחיפזון מוכני אשר בלא ספק כיסה על התרגשותו, את מניפסט הפוטורזים. אם תשאלו אותי מהו פוטורזים, לא אוכל לומר; נדמה שאפילו לפוטוריסטים עצמם יש אי אילו ספקות; ייתכן שהם פשוט ממתנינים לעתיד כדי לגלות. אך אם תשאלו אותי מהו המניפסט שלהם, אשיב בחפץ לב; כיוון שאני יכול לספר לכם עליו לא מעט. הוא נכתב בידי איטלקי ששמו מארינטי ופורסם בכתב עת ששמו *Poesia*. כותרתו – "מניפסט הפוטורזים" – כתובה באותיות עצומות; הוא מחולק לסעיפים הממוספרים במספרים קטנים; והוא נפתח באופן הבא: "1. אנחנו רוצים להלל את אהבת הסכנה, את ההרגל לאנרגיה ולעזות-מצח; 2. אומץ, העזה, מרד – יהיו המרכיבים היסודיים של שירתנו; 3. עד היום העלתה הספרות על נס קיפאון מהורהר, אקסטאזה ותרדמה. אנחנו רוצים להעלות על נס תנועה אגרסיבית, נדודי שינה קדחתניים, ריצה, זינוק מסוכן, סטירת לחי ומכת אגרוף". והגם שאני נכון למדי לשבת, בגבולות ההיגיון, את סטירת הלחי, קשה לי לראות בה, כפי שמדמים בנפשם הפוטוריסטים, נושא חדש לגמרי עבור הספרות. נדמה לי שאפילו בתוך כל התרדמה שאופפת את המצור על טרויה, את 'שירת רולאן' ו'אורלנדו המטורף', וחרף הקיפאון המהורהר המאפיין את 'פנטגוראל', 'הנרי החמישי' ו'הבלדה על צ'בי צ'ייס', ישנן לפעמים הבלחות אקראיות בהן מופגנת הערצה לאומץ, נכונות להלל את אהבת הסכנה ואפילו את עזות המצח.

על כל פנים, נדמה כי ההבדל נעוץ בכך שלוחמי העבר התלהבו ממשחקים ותחרויות שהייתה בהם, לכל הפחות, הסכנה שיפגעו, שעה שהפוטוריסטים מתלהבים ממכוניות, אשר מסכנות בעיקר אנשים אחרים. הפוטוריסט, ברכב שלו, הוא שעושה "תנועה אגרסיבית", אך הולכי הרגל הם אלו

שנדרשים ל"ריצה" ול"זינוק מסוכן". סעיף מספר 4 מכריז: "אנו מצהירים כי תפארת העולם התעשרה ביופי חדש: יפי המהירות. מכונית המרוץ עם ארגו מקושט בצינורות ענקיים הדומים לנחשים נושמי אש... מכונית שואגת, הדוהרת כמו על סרט של מכונת ירייה, עולה ביופייה על פסל ניקה מסמותרקה". ואם יש לך כסף, אז גם קל בהרבה ליצור אותה. כך או כך, ברור למדי שאינך יכול להיות פוטוריסט אם אינך עשיר כקורח. לאחר מכן מגיע הסעיף הנהיר והמסעיר הבא: "5. אנחנו רוצים לשיר שיר הלל לאדם האוחז בהגה שצירו האידיאלי נוקב את כדור הארץ, הדוהר גם הוא במרוצה על מסלולו." איזה שיר עליז זה בטח יהיה – כה לבכי ומלא כנות, וכה קליט! אני יכול לדמיין את הפוטוריסטים סובבים על יד האח באיזה פונדק ושירים במקלה בלדה כלשהי שזהו הפזמון החוזר שלה, צועקים מעל לספליהם המתנודדים מילים כגון:

עלתה בי מחשבה, חדישה וחכמה –
ניתן לכתוב שירים שעוסקים במלחמה;
בלי שבחים לאכילס, נפוליאון ולנסלוט –
אנחנו רוצים לשיר שיר הלל לאדם האוחז בהגה שצירו האידיאלי נוקב את
כדור הארץ, הדוהר גם הוא במרוצה על מסלולו.

ואז, לכל יסבור מישהו שהפוטוריזם חלש עד כדי כך שיאפשר להטיל רסן דמוקרטי כלשהו על האלימות וקלות-הראש של המעמדות המתפנקים, יוקדש גם בית מיוחד לכלי הרכב:

אבותיי הצליינים חצו רכסי הרים בשם האמונה –
אך אני מלא באון בתוך רכבי הממונע;
ודלק הוא היין המושלם, לגום אלגום לי את כולו –
לכן אנחנו רוצים לשיר שיר הלל לאדם האוחז בהגה שצירו האידיאלי נוקב
את כדור הארץ, הדוהר גם הוא במרוצה על מסלולו.

כן, זה יהיה להיט. הלוואי שהיה לי די מקום כדי לסיים את השיר, או כדי לפרט בנוגע לשאר סעיפי המניפסט. די לציין כי לפוטוריזם ישנה סלידה משובבת-נפש הן מהפוליטיקה הליבראלית והן מערכי המוסר הנוצריים;

אני אומר "משובבת-נפש", כיוון שלא משנה אילו מריבות נתגלעו בין הצלב ומצנפת החירות, הללו תמיד מאוחדים כנגד שנאתם הנבובה של מגלומאנים מטופשים כגון אלה.

הם "רוצים להעלות על נס את המלחמה – ההיגינה היחידה של העולם – את הצבאיות, את אהבת המולדת, את הז'סטטה ההרסנית של האנרכיסטים, את האידיאות היפות שלמענן מתים, ואת הבוז לנשים." הם "רוצים להרוס את המוזיאונים ואת הספריות ... להילחם במוסרנות, בפמיניזם ובכל שפלות אופורטוניסטית או תועלתנית". המניפסט מסתיים בפסקה יוצאת מן הכלל שאינני מצליח להבינה כלל וכלל. כולה עוסקת במשהו שיקרה למר מארינטי לכשימלאו לו ארבעים. עד כמה שהצלחתי לתפוש מזה משהו, מדובר על כך שבגיל ארבעים הוא יירצח בידי משוררים אחרים, שיהיו שטופים באהבה והערצה כלפיו. "ממרחקים יבואו, מכל העברים, ירקדו בריתמוס המכונף של שיריהם הראשונים, ינפפו באוויר בציפורניים שורטות, בהריחם ליד שערי אקדמיות את ריחם המגרה של מוחותינו הנרקבים". ובכן, למרות שאני בדרך כלל נמנע מ"לנוף באוויר בציפורניים שורטות", אני יכול להבטיח למר מארינטי שהדבר אינו מונע ממני להריח היטב את הניחוח המתוק של מוחו הנרקב.

נדמה לי שהנקודה הנוספת היחידה שיש להרחיב לגביה בנוגע לפוטוריזם כלולה במשפט הבא: "כאן מאיטליה אנו משלחים בעולם מניפסט זה של אלימות הרסנית ומציתה, שבו אנו מייסדים היום את הפוטוריזם, משום שאנו רוצים לשחרר ארץ זו מאין-ספור המוזיאונים המכסים אותה באין-ספור בתי קברות". אני חושב שזה פחות או יותר מסכם את העניין. הדרך הטובה ביותר, לעניות דעתי, לשחרר את עצמך ממוזיאון, היא פשוט לא לבקר בו. אבותיו וסביו של מר מארינטי שחררו את איטליה מבתי-כלא ומרתפי-עינויים, ממקומות שבהם אנשים הוחזקו בניגוד לרצונם. הם, שהיו משועבדים ל"מוסרנות", תקפו ממשלות על כך שהן נוהגות באי-צדק, ממשלות אמיתיות, עם רובים אמיתיים. כה רבה הייתה "תועלתנותם" שעה שמאות מהם הקריבו את חייהם במלחמה נגד אוסטריה. אני יכול בהחלט לשער מדוע מר מארינטי, במכונית שלו, מבקש שלא להביט לאחור אל העבר. אם ישנו דבר-מה שיכול היה לגרום לו להראות קטנטן כבר קודם

לכן אלו הם הלמות התופים של מצעד המתים וחלומו של גריבלדי החולף על פניו. רוחות הרפאים הרדיקאליות של העבר חולפות על פניו, ממשיות יותר מאנשים חיים, בדרכן לכבוש עיר בצורה כלשהי בגיהינום. ובניתיים, עומד לו הפוטוריסט מחוץ לשערי המוזיאון ומתריס בלוחמנות-מדומה כנגד הקופאי, ואומר לו שהוא [הפוטוריסט] לעולם, לעולם לא ייכנס.

ישנה תועלת מסוימת בשוטים. לא משום שהם ששים לדרוך במקום בו מלאכים חוששים להלך, אלא משום שהם חושפים את מה שהשדים מתכוונים לעשות. איוולת כזו או אחרת עשויה לצוף ולרחף ללא שם ולהתפשט בחברה כולה; ואז מגיע מטורף כלשהו ומעניק לה שם – ומאותו הרגע ואילך היא נעשית לבלתי-מזיקה. כבכל הדברים שיש בהם מן הרשעות, כאשר הסכנה נגלית – הסכנה חלפה. עכשיו, סוף כל סוף, הדרדקים המפונדרקים של *Poesia* הצמידו שם לפילוסופיה שלהם. ובמקרה של הפילוסופיה שלהם, להצמיד לה שם פירושו להביאה אל קיצה. מכל מקום, הפילוסופיה הזו נעשתה נפוצה ביותר בימינו; וכמעט שלא ניתן היה להצביע עליה או להביא לקיצה, אלא באמצעות האיוולת המושלמת הזו. ואת התורה – שאיוולת זו (בבקשה ממך אלוהים) היא גם ראשיתה וגם אחריתה – ניתן בסופו של דבר לסכם בהצהרה הבאה: המשיכה לעתיד היא דבר אמיץ ומרענן.

אלא שישנו משהו רופס ולא במיוחד חכם במשיכה הזו לעתיד. אדם אמיץ חייב לבקש את מה שהוא רוצה ולא את מה שהוא מצפה לקבל. אדם אמיץ שרוצה עתיד אתיאיסטי מכנה את עצמו אתיאיסט; אדם אמיץ שרוצה סוציאליזם – סוציאליסט; אדם אמיץ שרוצה קתוליות – קתולי. אך אדם רפה שכל שאיננו יודע מה הוא רוצה שיביא עימו העתיד, מכנה את עצמו פוטוריסט.

(מאנגלית: יהודה ויזן)